

Çocukluk Çağı Cinsel İstismarın Akut ve Kronik Etkileri

Aykut KOYUNCUOĞLU*[ORCID](#), Döndü KOYUNCUOĞLU[ORCID](#)

*Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, aytkknc@gmail.com

Atıf için: Koyuncuoğlu, A. ve Koyuncuoğlu, D. (2023). Çocukluk Çağı Cinsel İstismarın Akut ve Kronik Etkileri. *Spor, Eğitim ve Çocuk*. 3(2), 21-29. DOI: 10.5505/sec.2023.76576

Geliş Tarihi: 05.05.2023

Kabul Tarihi: 27.05.2023

Yayın Tarihi: 31.05.2023

Öz

Çocuklara yönelik her türlü ihmal ve istismar milyonlarca çocuğu etkileyen küresel bir halk sağlığı sorunudur. Her yıl 4 milyondan fazla çocuğun ihmal ya da istismara uğradığı bildirilmektedir. Çocukluk çağı cinsel istismarı dünya çapında oldukça yaygın görülmekte ve bildirilen yaygınlık oranları uluslararası olarak kadınlarda %8 ile %31, erkeklerde %3 ile %17 arasında değişmektedir. Çocukluk çağı istismarına maruz kalma, çocuğun hayatında uzun vadeli olarak sosyal, zihinsel ve fiziksel sağlık sorunlarına neden olmakla birlikte toplumu da etkilemektedir. Büyüme süreçlerinde uzun süreli stres yaşayan çocukların olumsuz kişilik ve bilişsel tarz geliştirmeleri muhtemeldir. Çocuklukta travmaya maruz kalma, strese baş edememe, çaresizlik, anksiyete ve duygu durum bozuklukları gibi birçok psikiyatrik duruma ve kişilik bozukluklarının gelişimini etkileyebilecek duygusal düzensizliklere neden olmaktadır. Bu çalışmada amaç çocukluk çağı cinsel istismarının kısa ve uzun vadeli sonuçları hakkında bilgi sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, istismar, travma.

Acute And Chronic Effects Of Childhood Sexual Abuse

Abstract

All forms of neglect and abuse of children are a global public health problem that affects millions of children. More than 4 million children are reported to be neglected or abused each year. Childhood sexual abuse is very common worldwide, and reported prevalence rates range from 8% to 31% for women and 3% to 17% for men, internationally. Exposure to childhood abuse not only causes long-term social, mental and physical health problems in the child's life, but also affects the society. Children who experience prolonged stress in their growth process are likely to develop negative personality and cognitive styles. Exposure to childhood trauma causes many psychiatric conditions such as inability to cope with stress, helplessness, anxiety and mood disorders, and emotional disorders that may affect the development of personality disorders. The aim of this study is to provide information about the short and long-term consequences of childhood sexual abuse.

Keywords: child, exploitation, trauma.

Çocukluk Çağı Travmaları

Çocuklara yönelik her türlü ihmal ve istismar milyonlarca çocuğu etkileyen küresel bir halk sağlığı sorunudur. Her yıl 4 milyondan fazla çocuğun ihmal ya da istismara uğradığı bildirilmektedir (Lecroy & Milligan-Lecroy, 2020). Çocukluk çağı travmaları genel olarak, fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar ve ihmal de dahil olmak üzere çocuğun sağlığına, gelişimine ya da onuruna doğrudan veya dolaylı olarak zararlı sonuçlanan, herhangi bir eylem olarak tanımlanmaktadır. Çocukluk çağı istismarına maruz kalma, çocuğun hayatında uzun vadeli olarak sosyal, zihinsel ve fiziksel sağlık sorunlarına neden olmakla birlikte toplumu da etkilemektedir (Feng, Chang, Chang, Fetzer & Wang, 2015).

Büyüme süreçlerinde uzun süreli stres yaşayan çocukların olumsuz kişilik ve bilişsel tarz geliştirmeleri muhtemeldir. Çocuklukta travmaya maruz kalma, stresle baş edememe, çaresizlik, anksiyete ve duygu durum bozuklukları gibi birçok psikiyatrik duruma ve kişilik bozukluklarının gelişimini etkileyebilecek duygusal düzensizliklere neden olmaktadır (Zhang, Hana, Shi, Ding, Wang, Kang & Gong, 2018).

Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı

Çocukluk çağı cinsel istismarı dünya çapında oldukça yaygın görülmekte ve bildirilen yaygınlık oranları uluslararası olarak kadınlarda %8 ile %31, erkeklerde %3 ile %17 arasında değişmektedir. Cinsel istismar tüm yaş gruplarını, cinsiyetleri, etnik kökenleri, sosyoekonomik grupları etkilemekte ve yaşam boyunca olumsuz fiziksel ve psikolojik sağlık ile ekonomik sonuçlara neden olmaktadır (Steine vd., 2019).

Cinsel istismar bir çocuğun, yetişkin veya daha büyük bir ergenin cinsel tatminini sağlamak için kullanıldığı bir istismar biçimidir (Alshekaili, Alkalbani, Hassan, Alsulimani, Alkasbi, Chan, & Al-Adawi, 2020). Dünya Sağlık Örgütü, çocukluk çağı cinsel istismarını, çocukların tam olarak anlamadıkları, bilinçli rıza veremeyecekleri, gelişimsel olarak hazırlanmadıkları veya kuralları ihlal eden cinsel faaliyetlere katılmaları şeklinde tanımlamaktadır (World Health Organization, 2021). Amerikan Psikoloji Derneği, çocukluk çağı cinsel istismarını "bir çocuk ile bir yetişkin veya önemli ölçüde daha yaşlı başka bir kişinin cinsel uyarımı için kullanıldığı, çocuk üzerinde güç veya kontrol konumunda olan kişi arasındaki temas" olarak tanımlamaktadır (American Psychological Association, 2013). Bu tanımlar aynı zamanda çocuğun, yetişkin cinsel organına veya pornografiye maruz bırakılmasını da içermektedir. Çocuk pornografisi ve ensest sorunları, çocukluk çağı cinsel istismarının ayrılmaz bir parçasıdır (Alshekaili vd., 2020). Çocukları cinsel uygulamalara katılmaya zorlayan veya motive eden eylemlerin varlığı ile karakterizedir. En yaygın uygulamalar arasında zorlayıcı seks veya pornografi, toplum içinde mastürbasyon yapmak, fotoğraflar ve filmler için erotik pozlar vermek, cinsel

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

dokunuşlar, okşamalar yapmak, genital, anal ve oral seks yapmak yer almaktadır (Matos, Pinto & Stelko Pereira, 2018).

Cinsel istismar; aile üyeleri, bilinen aile dışı kişiler ve ergenler tarafından yapılmaktadır. Çocuklara yönelik cinsel istismarın önemli bir kısmı dini mekanlar, okul ve diğer kurumsal ortamlarda meydana gelmektedir. Ayrıca çocuklara ve gençlere hizmet veren diğer spor, eğlence, sanat ve kültürel ortamlarda da yaygındır (Mathews, 2019).

Yetersiz aile desteği, yoksulluk, düşük ebeveyn eğitimi, tek ebeveynlik ya da ebeveyn yokluğu, ebeveynin madde kötüye kullanımı, ev içi şiddet, düşük bakıcı sıcaklığı gibi yüksek stres faktörlerine sahip ailelerde, çocukluk çağı cinsel istismarı sıklıkla diğer istismar türleri ile bir arada bulunmaktadır. Dürtüsellik, duygusal bağımlılık, fiziksel veya öğrenme güçlüğü, zihinsel sağlık sorunları veya madde bağımlılığı sergileyen çocuklar daha savunmasız olabilmektedir. Ayrıca ergenlik dönemi cinsel istismar riskinin arttığı bir gelişim evresidir (Shoib, Amanda, Saeed, Armiya'u, Patel, Chandradasa, & De Berardis, 2022).

Çocukluk çağı istismarlarının birçok türü arasında cinsel istismar tespit edilmesi en zor olanıdır. Çocuklar cinsel istismara uğradıklarını nadiren ifşa ederler. Genel olarak toplumlarda; aile içi şiddeti, çocuk istismarını ve diğer cinsiyete dayalı şiddeti özel bir mesele olarak tutan bir sessizlik kültürü vardır. Kültürel inançlar, olumsuz damgalama, utanç, kendini suçlama, korku, yetişkinlerin çocuğa inanmaması, bilişsel gelişim eksikliği ve failin tehditleri nedeniyle haber yapılma korkusu, mağdurların ifşa etmesini zorlaştırmaktadır (Madrid, Lopez, Dans, Fry, Duka Pante, & Muyot, 2020). Bazı çocuklar ise olaylardan hemen sonra yaşananları açıklayabilmektedir. Açığa çıkma ve anında ifşa olma olasılığını artıran faktörler arasında çocuğun yaşının büyük olması, suçlunun yabancı olması ve güvenilir bir sırdaşın mevcudiyeti yer almaktadır (Mathews, 2019). Araştırmalar çocuk cinsel istismarından kurtulan yetişkinlerin % 60-70' inin çocukluk döneminde istismarlarını açıklamadıklarını bulmuşlardır (Alaggia, Collin Vézina, & Lateef, 2017).

Daha şiddetli ve uzun süreli çocuk cinsel istismarı veya bir aile üyesi ya da benzer şekilde güvenilen bir otorite figürü tarafından istismar, ifşayı daha da engellemekte, çözülme ve travma sonrası stres bozukluğu dahil olmak üzere önemli sağlık ve davranışsal sonuçlara neden olmaktadır (Smith, & Freyd, 2014). Çocuk cinsel istismarının mümkün olan en kısa sürede ifşa edilmesi önemlidir. Çocuğun bakış açısından birinci öncelik, istismarın devam etmesinin engellenmesi ve çocuğun güvenliğinin sağlanmasıdır. Buna ek olarak, çocuk ile ailesine sağlık ve diğer destek hizmetlerinin sağlanması, failin diğer çocuklara erişiminin engellenmesi ve uygun ceza adaleti müdahalelerinin uygulanması ihtiyacı vardır (Mathews, 2019).

İstismara maruz kalan kız ve erkek çocuklar genellikle zihinsel, fiziksel, cinsel, üreme sağlıkları ile ilgili bir dizi kısa ve uzun vadeli olumsuz sonuçlarla karşılaşmaktadırlar. Çalışmalar, çocukluk çağı

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

cinsel istismarı ile psikososyal sorunlar, travma sonrası stres bozukluğu, bipolar bozukluk, şizofreni, anksiyete, depresyon, dışsallaştırma semptomları, uyku bozuklukları, suçluluk, utanç, kendine zarar verme düşüncelerine sahip olma ile güvenli olmayan cinsel ilişkiye girme, HIV ve obezite gibi fiziksel sağlık tanıları dahil olmak üzere birçok sonuç arasında ilişki olduğunu bildirmektedir (Hailes, Yu, Danese, & Fazel, 2019; WHO, 2021).

Cinsel istismara uğramış çocuklar, okul başarısızlığına, uyuşturucu, alkol kullanımına ve yasalarla çatışmalara neden olabilecek çeşitli sorunlar açısından risk altındadır (Madrid, Lopez, Dans, Fry, Duka Pante, & Muyot, 2020). 2010'da yapılan bir araştırmanın sonuçları, cinsel istismara uğramış bir çocuğun erken cinsel ilişkiye girme, genç hamilelik yaşama ile intihara teşebbüs etme olasılığının daha yüksek olduğunu ve etkilerin yetişkinlikte kronik hastalıklar olarak ortaya çıkabileceğini göstermektedir (Ramiro, Madrid, & Brown, 2010).

Cinsel istismar ile intihar ya da kendine zarar verme düşünceleri arasındaki ilişkide serotonin hipoaktivitesi, aile işlev bozukluğu, bazı kişilik özellikleri ve zihinsel bozuklukların etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca cinsel istismar, bireyi depresif bozukluk, panik bozukluk, travma sonrası stres bozukluğu, madde kullanım bozuklukları, davranış bozuklukları, yeme bozuklukları ve sınırda kişilik bozukluğuna yatkın hale getirerek dolaylı olarak daha sonraki intihar davranışı riskini artırabilmektedir (Shoib, Amanda, Saeed, Armiya'u, Patel, Chandradasa, & De Berardis, 2022).

Cinsel istismarın madde kullanımı ile ilişkili olmasının yanında madde kullanıma erken başlama ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Cinsel istismar ve ergen madde kötüye kullanımı arasındaki bağlantı için üç açıklayıcı model önerilmiştir; çocuklara kötü muamelenin travmaya neden olan yönlerine odaklanan modeller, kendi kendine işlev bozukluğu modelleri ve ilişki zorluğu modelleri. Bu ergenler yetişkinliğe doğru ilerledikçe hem madde bağımlılığı hem de akıl sağlığı sorunları riski artmaktadır (Tonmyr, & Shields, 2017).

Alshekaili ve arkadaşlarının yaptığı bir araştırma, cinsel istismara uğrayan çocukların okul performansının kötüleştiğini, kültürel olarak değersiz cinsel davranış sergilediğini, sinirlilik, saldırganlık, kendine zarar verme, gece idrar kaçırma, uyku bozuklukları ve depresif semptomlar gösterdikleri sonucunu ortaya koymuştur. Ayrıca depresyonun, cinsel istismar mağdurları arasında en yaygın görülen belirti olduğu ve kadınlarda erkeklere kıyasla 32 kat, tekrar tekrar istismara uğrayan mağdurlarda ise 20 kat daha fazla geliştiğini vurgulamışlardır (Alshekaili, Alkalbani, Hassan, Alsulimani, Alkasbi, Chan & Al-Adawi, 2020).

Çocukluk çağı cinsel istismarı ve bilişsel süreçler arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma sonucuna göre çocuklarda başlıca bilişsel şikayet konsantrasyon güçlüğüdür. Klinik ve bilişsel değişkenler arasındaki ilişki ile ilgili olarak, kaygı veya korku duyan, işlemsel bellekte güçlük çeken ve uyku güçlüğü çeken çocukların dikkat ve bellek gerektiren görevleri (işlemsel, anında ve geç)

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

gerçekleştirmede daha fazla sorun yaşadıkları görülmüştür. Cinsel istismar öyküsü olan çocuklar, görsel dikkat / görev değiştirme ve bellekte düşük performans göstermişlerdir (Marques, Belizario, Almeida Rocca, Saffi, Barros & Pádua Serafim, 2020).

Çocukluk Çağı Cinsel İstismarının Yetişkinlikteki Etkileri

Cinsel istismar kurbanları, ciddi ve kalıcı sonuçlara maruz kalabilirler. Semptomlar doğrudan istismarın ardından ortaya çıkabileceği gibi asemptomatik olarak da kalabilir. Bu asemptomatik çocukların bazıları, 'uykudaki etkiler' olarak adlandırılan, yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde çocukluk çağı cinsel istismarı ile ilgili problemler geliştirebilirler (Tichelaar, Deković & Endendijk, 2020).

Çocukluk çağı cinsel istismarı, daha sonraki yaşlarda yüksek riskli cinsel davranışlar için bir risk faktörü olarak belirlenmiştir. Çocukluk çağı cinsel istismarının hem zihinsel sağlık hem de sosyal-duygusal faktörler için uzun vadeli olumsuz sonuçlarla çocukların gelişim sürecini bozduğu düşünülmektedir. Düşük benlik saygısı, çözülme, alkol kullanımı, daha düşük tehlike bilinci ve sosyal izolasyona yol açabilmektedir. Bu durum korunmasız cinsel ilişki, birden fazla cinsel partnere sahip olmak, seks ticareti ve rastgele cinsel ilişki dahil olmak üzere birçok riskli sağlık davranışına yol açabilmektedir. Öte yandan, çocukluk çağı cinsel istismarı mağdurlarının çoğu sosyoekonomik olarak dezavantajlı ve görece güçsüz olduğundan, yüksek riskli cinsel davranışlara karşı daha savunmasız olabilirler. Daha da önemlisi, bazı kültürel bağlamlarda toplumsal "kurbanı suçlama" eğilimi, daha sonra cinsel mağduriyeti kolaylaştırabilir. Artan kanıtlar, çocukluk çağı cinsel istismarı deneyiminin daha sonraki yaşamdaki yüksek riskli cinsel davranışlar ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermektedir (Ding, Wen, He, Guo, Luo, Song & Zheng, 2018).

Çocukluk çağı cinsel istismarına maruz kalan bireylerde artan oranlarda uykusuzluk sorunları bulunmaktadır. Çocukluk çağı cinsel istismarını uykusuzluğa bağlayan kesin mekanik yollar henüz tam olarak anlaşılmamış olsa da birkaç olası neden öne sürülmüştür. Bunlardan ilki psiko-fizyolojik artmış uyanıklık mekanizmasıdır. Bunu desteklemek için çalışmalar, çocuklukta kötü muameleden kurtulanlar arasında uyku sırasında merkezi sinir sisteminin aşırı uyarılmasının göstergesi olan beyin aktivitesini bildirmiştir. Aşırı uyarılma, aynı zamanda, çocukluk çağı cinsel istismarından sağ kalanlar arasında artan oranlarda bulunan travma sonrası stres bozukluğunun temel semptomlarından biridir. Yetişkinlikte çocukluk çağı cinsel istismarı ve uykusuzluk arasındaki ilişkinin altında yatan diğer bir potansiyel yol, uykusuzluk semptomlarının yatma zamanı/yatak/uyku ortamı ile negatif (öğrenilmiş) ilişkileri yansıtabileceğidir. Spesifik olarak, çocukluk çağı cinsel istismarı yatmadan sonra veya yatak/uyku ortamında meydana geliyorsa, yatak/uyku ortamı, uykusuzluğun uyarıcı kontrol modeline uygun olarak korku, endişe ve uyanıklıkla ilişkilendirilmektedir (Steine ve diğerleri 2019).

Kişilik bozukluğu; aile içi parçalanma, ebeveyn ihmali, fiziksel, cinsel ve duygusal istismar gibi çocukluk çağı travmatik deneyimlerine maruz kalma ile ilişkilidir (Zhang, Hana, Shi, Ding, Wang, Kang

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

& Gong, 2018). Erken çocukluk çağı cinsel istismar deneyimi, bireylerin sosyal etkileşimlerde uyarıcıları olumsuz olarak yorumlamasına ve tehdiye karşı daha duyarlı hale gelmesine yol açarak paranoid kişilik bozukluğu özelliklerinin gelişmesine yol açmaktadır. Paranoid kişilik bozukluğu başkalarına karşı güvensizlik, şüphe, utanç, yakın ilişki kuramama ve davranışları kötü niyetli olarak yorumlama eğilimi şeklinde kendini göstermektedir. (Wang, vd., 2020). Çocukluk döneminde cinsel istismara uğramış olan bireylerde istismar yaşamayanlara göre iki ila yedi kat daha yüksek antisosyal kişilik bozukluğu tespit edilmiştir. Antisosyal kişilik bozukluğu olan bireyler; sosyal kurallara uymama, empati eksikliği, sinirlilik, saldırganlık, kendisinin veya başkalarının güvenliğini umursamama, sorumsuzluk, pişmanlık duymama gibi belirtiler göstermektedir. (Fergusson, Boden & Horwood, 2008). Sınırdaki kişilik bozukluğu teşhisi konan yetişkinlerin % 90'dan fazlasında çocukluk döneminde; ebeveyn kaybı/ihmal, cinsel, fiziksel ve duygusal travmaya maruz kaldığı görülmüştür (Dijke, Hopman & Ford, 2018; Quenneville vd., 2020; Şener, Tomruk, Evren & Karaytuğ, 2020). Kaçınmacı ve kaygılı bağlanma, ebeveyn ihmal, duygusal ve cinsel istismar öyküsü obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu ile ilişkilendirilmektedir (Zhang vd. 2018; Anlı, Türkoğlu & Sağır, 2019).

Çocuk cinsel istismarı, psikotik bir bozukluğun gelişiminde önemli bir risk faktörüdür. Çalışmalar, psikotik bozukluk tanısı alan yetişkinlerin sıklıkla çocuklukta cinsel istismar öyküsü olduğunu ve bu oranın % 33,3 olduğu bildirilmiştir (Bourgeois, Lecomte, McDuff & Daigneault, 2020). 2015 yılında yapılan bir araştırma, çocukluk çağı cinsel istismarının şizofreninin erken başlangıcı, travma sonrası stres bozukluğu ile anksiyete semptomlarında artış, intihar ve saldırgan davranış öyküsü ile ilişkili olabileceğini bulmuştur (Li, Li, Liu, Zhang, Tang, & Wang, 2015).

Sonuç ve Öneriler

Cinsel istismar her kültürde ve ülkede görülebilen, her iki cinsiyeti de etkileyebilen küresel bir sorundur. Çocuklukta cinsel istismar çoğunlukla eksik bildirilmekte ve uzun vadeli yıkıcı sonuçlarıyla sağlığı olumsuz olarak etkilemektedir. Cinsel istismarı önlemek, sorunun kökenlerini ve çözümlerini anlayan uyumlu bir çaba gerektirmektedir. Birincil anlamda önleme okullarda evrensel süreçleri içeren ebeveyn, çocuk ve çevrenin bilgilendirilmesidir. Temel noktası istismarın tanımlanması, tanınması ve buna yönelik istismarı bildiren programların anlaşılmasını hedeflemektedir. İkincil anlamda önleme yöntemleri, istismar konusunda risk altındaki çocuklara yönelik istismarı tetikleyen faktörlerin ortadan kaldırılmasını hedeflemektedir. Diğer önleme yönteminde ise istismar durumu gerçekleştirildikten sonra tekrarlanmasını engellemek için yapılacak müdahaleleri kapsamaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalarda cinsel istismar mağduru bireylerin tekrar istismara uğrama oranlarında artış olduğu görülmüştür (Kogan, 2005). Bu önleme alanında tedavilerinin yanında tekrarlanma durumuna yol açan çevresel faktörler engellenmeye çalışılmaktadır.

Toplumunu oluşturan bireylerden çocukların her yönden sağlıklı yetiştirilmeleri, istismara ve ihmale maruz bırakılmamaları konusunun toplumsal anlamda ele alınması önemli bir hale gelmiştir. Aile

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

İNİNDE ÇOCUK İSTİSMARINI GETİREN AİLEVİ SORUNLARIN ORTAYA ÇIKMASINDA ETKİLİ OLAN TOPLUMSAL NEDENLERİN KALDIRILMASINA DAİR ÖNLEMLERİN YANINDA TANILAYICI VE TEDAVİ EDİCİ MÜDAHALELERE DE GEREKSİNİM DUYULMAKTADIR. BU BAĞLAMDA AİLE İÇİNDEKİ BİREYLERİN İLİŞKİLERİ, TUTUM VE DİNAMİKLERİ BELİRLENMELİ, YÜKSEK RİSK TEŞKİL EDEN DURUMLAR BİREYLER BELİRLENEREK MÜDAHİL AMAÇLI AİLE İÇİ RİSKLER BELİRLENEREK ÖNLEYİCİ ÇALIŞMALAR GERÇEKLEŞTİRİLMELİDİR (Ünal, 2008). BUNA BAĞLI OLARAK ÇEŞİTLİ NEDEN VE SONUÇLARI OLAN İSTİSMARIN ÖNÜNE GEÇİLMESİNE YÖNELİK YASA VE KURALLARIN İŞLERLİK KAZANMASI, SOSYAL KURUMLARIN İYİLEŞTİRİLMESİ, AİLELERİN İSTİSMAR KONUSUNDA BİLGİLENDİRİLMESİ VE BİLİNÇLENDİRİLMESİ, AİLELERİN SOSYO-EKONOMİK BAŞTA OLMAK ÜZERE YAŞAM ŞARTLARININ İYİLEŞTİRİLMESİ; BU ANLAMDA BİRBİRİYLE ETKİLEŞİM HALİNDE OLAN DİSİPLİNLER ARASINDA KOORDİNASYONUN SAĞLANMASI GEREKMEKTEDİR. İSTİSMARA UĞRAMIŞ ÇOCUK BİREYLER GÖRMEZDEN GELİNMEYEN MUTLAKA GEREKEN KURUMLARA BİLDİRİLMELİDİR. BU KONUDA YAPILAN ÇALIŞMALARDA VAKALARIN BİLDİRİLMEDİĞİ SÜRECE TEKRARLANAN İSTİSMAR OLAYLARININ ARTTIĞI VE ÇOCUK BİREYLERİN GÖRDÜĞÜ ZARARIN ARTARAK DEVAM ETTİĞİ İFADE EDİLMİŞTİR (Kogan, 2005). İSTİSMAR KONUSUNDA TOPLUMDA VE TOPLUMUN EN KÜÇÜK BİRİMİ AİLELERDE FARKINDALIK OLUŞTURULMALIDIR. OKUL- AİLE İŞBİRLİĞİ İLE ÇOK YÖNLÜ FARKINDALIK VE BİLGİLENDİRME ÇALIŞMALARI YAPILMALIDIR. ANNE- BABA TUTUMLARI DEĞERLENDİRİLMELİ, SAĞLIKLI OLMAYAN DAVRANIŞLAR GÖSTEREN EBEVEYN DAVRANIŞLARINA YÖNELİK DÜZELTİCİ ÇALIŞMALAR YAPILMALIDIR. BUNUN YANINDA AİLE İÇİ İLETİŞİM GÜÇLENDİRİLMELİDİR.

Kaynakça

- Alaggia, R., Collin Vézina, D., & Lateef, R. (2017). Facilitators and barriers to child sexual abuse (CSA) disclosures: A research update (2000-2016). *Trauma, Violence & Abuse, 21*, 1–26.
- Alshekaili, M., Alkalbani, Y., Hassan, W., Alsulimani, F., Alkasbi, S., Chan, M. F., & Al-Adawi, S. (2020). Characteristic and psychosocial consequences of sexually abused children referred to a tertiary care facility in Oman: Sentinel study. *Heliyon, 6*(1), e03150.
- American Psychological Association. (2013). Guidelines for psychological evaluations in child protection matters. *The American Psychologist, 68*(1), 20.
- Anlı, İ., Türkoğlu, L. ve Sağır, R. (2019). Bağlanma biçimleri, kişilik özellikleri ve obsesif kompulsif kişilik oluşumu arasındaki ilişki: *FNG & Demiroğlu Bilim Tıp Dergisi, 5*(1), 26-31. doi:10.5606/fng.btd.2019.005.
- Bourgeois, C., Lecomte, T., McDuff, P., & Daigneault, I. (2020). Mental health disorders as cooccurring and predictive factors of psychotic disorders in sexually abused children. *Child Abuse & Neglect, 104*819. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104819>.
- Dijke, A.V., Hopman, J.A.B. & Ford, J.D. (2018). Affect dysregulation, adult attachment problems, and dissociation mediate the relationship between childhood trauma and borderline personality

- disorder symptoms in adulthood: *European Journal of Trauma & Dissociation*, 2(1), 91-99.
<https://doi.org/10.1016/j.ejtd.2017.11.002>
- Feng, J.Y., Chang, Y.T., Chang, H.Y., Fetzer, S. & Wang, J.D. (2015). Prevalence of different forms of child maltreatment among taiwanese adolescents: a population-based study: *Child Abuse & Neglect*, 42, 10-19. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chiabu.2014.11.010>
- Fergusson, D.M., Boden, J.M. & Horwood, L.J. (2008). Exposure to childhood sexual and physical abuse and adjustment in early adulthood: *Child Abuse & Neglect*, 32(6), 607-619.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2006.12.018>.
- Hailes, H. P., Yu, R., Danese, A., & Fazel, S. (2019). Long-term outcomes of childhood sexual abuse: an umbrella review. *The Lancet Psychiatry*, 6(10), 830-839.
- Lecroy, C.W. & Milligan-Lecroy, S. (2020). Public perceptions of child maltreatment: a national convenience sample: *Children and Youth Services Review*, 119.
<https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2020.105677>
- Li, X. B., Li, Q. Y., Liu, J. T., Zhang, L., Tang, Y. L., & Wang, C. Y. (2015). Childhood trauma associates with clinical features of schizophrenia in a sample of Chinese inpatients. *Psychiatry Research*, 228(3), 702-707. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2015.06.001>.
- Madrid, B. J., Lopez, G. D., Dans, L. F., Fry, D. A., Duka-Pante, F. G. H., & Muyot, A. T. (2020). Safe schools for teens: preventing sexual abuse of urban poor teens, proof-of-concept study-Improving teachers' and students' knowledge, skills and attitudes. *Heliyon*, 6(6), e04080.
- Marques, N. M., Belizario, G. O., de Almeida Rocca, C. C., Saffi, F., de Barros, D. M., & de Pádua Serafim, A. (2020). Psychological evaluation of children victims of sexual abuse: development of a protocol. *Heliyon*, 6(3), e03552.
- Mathews, B. (2019). A taxonomy of duties to report child sexual abuse: Legal developments offer new ways to facilitate disclosure. *Child Abuse & Neglect*, 88, 337-347.
- Ding, R., Wen, X., He, P., Guo, C., Luo, Y., Song, X., & Zheng, X. (2018). Association between childhood and adolescent sexual abuse experiences and high-risk sexual behaviors among chinese youth. *Sexual medicine*, 6(4), 273-281.
- Matos, K. J. N. D., Pinto, F. J. M., & Stelko-Pereira, A. C. (2018). Violência sexual na infância associa-se a qualidade de vida inferior em universitários. *Jornal Brasileiro de Psiquiatria*, 67(1), 10-17.
- Ramiro, L. S., Madrid, B. J., & Brown, D. W. (2010). Adverse childhood experiences (ACE) and health-risk behaviors among adults in a developing country setting. *Child abuse & neglect*, 34(11), 842-855.

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

- Shoib, S., Amanda, T. W., Saeed, F., Armiya'u, A. Y. U., Patel, V., Chandradasa, M., & De Berardis, D. (2022). Relationship between childhood sexual abuse and suicidal behaviour in South Asian countries: a scoping review. *Psychiatry research communications*, 100066.
- Smith, C. P., & Freyd, J. J. (2014). Institutional betrayal. *American Psychologist*, 69(6), 575–587.
- Steine, I. M., Skogen, J. C., Krystal, J. H., Winje, D., Milde, A. M., Grønli, J., Nordhus, I. H., Bjorvatn, B. & Pallesen, S. (2019). Insomnia symptom trajectories among adult survivors of childhood sexual abuse: A longitudinal study. *Child abuse & Neglect*, 93, 263-276. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.05.009>
- Şener, A., Tomruk, N.B., Evren, C. ve Karaytuğ, M.O. (2020). Şizofreni tanılı hastalarda çocukluk çağı travmasının dissosiyasyonla ilişkisi: *Cukurova Medical Journal*, 45(3), 1024-1032. DOI: 10.17826/cumj.735180
- Tichelaar, H. K., Deković, M., & Endendijk, J. J. (2020). Exploring effectiveness of psychotherapy options for sexually abused children and adolescents: A systematic review of randomized controlled trials. *Children and Youth Services Review*, 119, 105519. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105519>
- Tonmyr, L., & Shields, M. (2017). Childhood sexual abuse and substance abuse: A gender paradox?. *Child abuse & neglect*, 63, 284-294.
- Ünal, F., (2008). Ailede Çocuk İstismarı ve İhmali. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 0(1), 9 - 18.
- Zhang, M., Hana, J., Shi, J., Ding, H., Wang, K., Kang, C. & Gong, J. (2018). Personality traits as possible mediators in the relationship between childhood trauma and depressive symptoms in chinese adolescents: *Journal of Psychiatric Research*, 103, 150-155. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2018.05.019>.
- Wang, Q., Liu, G., Li, J., Zhang, M., Chen, H., Chen, C., Wang, C., Liu, N. & Zhang, N. (2020). Effects of interaction of NOS1AP gene polymorphisms and childhood abuse on paranoid personality disorder features among male violent offenders in china: *Journal of Psychiatric Research*, 130(1), 180-186. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2020.07.026>
- World Health Organization. (2021 Ocak 8). *Responding to children and adolescents who have been sexually abused*. <https://www.who.int/reproductivehealth/topics/violence/clinical-response-csa/en/>